

Aanbevolen Deense herkomsten van Sitkaspar in Nederland

Hans van den Bos

Onlangs werden de resultaten bekend van een langlopend onderzoek naar de beste herkomsten van Sitkaspar voor Nederland. Aanplant van naaldboomsoorten vindt momenteel nog maar mondjesmaat plaats in de Nederlandse bossen.

Ten tijde van de start van dit onderzoek, zo'n dertig jaar geleden, was aanplant op grote schaal nog heel gebruikelijk. In ieder geval is het in geval van verjonging altijd belangrijk materiaal te gebruiken dat zo goed mogelijk is aangepast aan de Nederlandse ecologische omstandigheden.

Sitkaspar (*Picea sitchensis* (Bong.) Carr.) komt van nature voor in een smalle zone langs de westkust van de Verenigde Staten van Noord-Amerika en Canada. Dit gebied is ongeveer 3000 km lang en strekt zich uit van het noordwesten van Californië, via Oregon, Washington, British Columbia tot in Alaska. In Californië is deze zone beperkt tot de kust en soms enkele kilometers landinwaarts langs rivieren. In Oregon en Washington is deze zone tot 60 kilometer breed en sterk geassocieerd met riviervalleien met een hoge relatieve luchtvochtigheid.

De soort bereikt zijn optimum in de regenbosgebieden in het noorden van Washington en langs de kust van British Columbia en de Queen Charlotte Islands, tot aan het zuidelijkste deel van Alaska. In vochtige valleien reikt dit optimum in deze gebieden tot 200

kilometer landinwaarts. Verder noordwaarts in Alaska neemt de aanwezigheid van Sitkaspar af, en ook de groei is hier aanzienlijk minder. Enigszins vergelijkbare klimatologische omstandigheden komen in slechts enkele West-Europese landen als Ierland en Schotland voor, waar de soort dan ook succesvol geïntroduceerd werd.

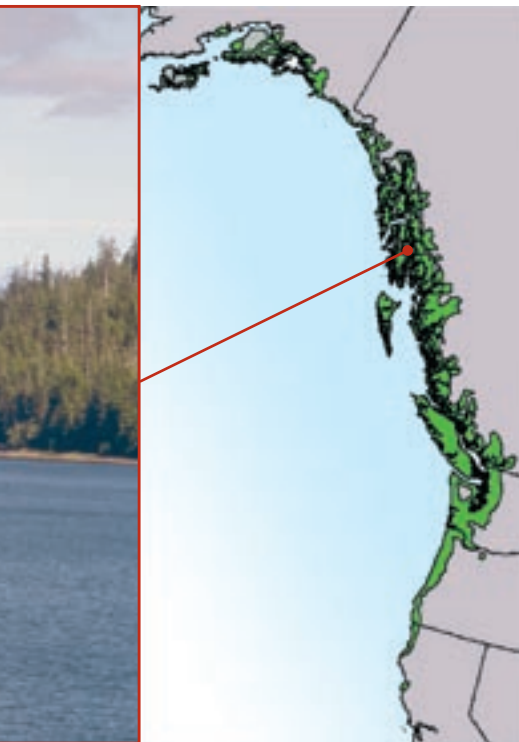
Herkomstonderzoek in Nederland

In Nederland werd Sitkaspar tot het eind van de zestiger jaren op zeer kleine schaal aangeplant. De oppervlakte is niet bekend, omdat De Nederlandse Bosstatistiek destijds geen onderscheid maakte tussen de verschillende *Picea*-soorten. In de jaren zeventig verving men bij herbebossing vooral in noord Nederland fijnspaar door Sitkaspar. In 1983 bedroeg het totale areaal aan *Picea* 15.792 ha., waarvan 2075 ha. Sitkaspar. Van het totale areaal opgaand bos in Nederland bedroeg het totale aandeel *Picea* 6,7 %, waarvan het aandeel Sitkaspar 0,88 %. De oorsprong van het geïmporteerde zaad van Sitkaspar is niet nauwgezet gedocumenteerd, waardoor het ook niet exact bekend is welke herkomsten geplant zijn. Vermoedelijk kwam het merendeel van het eerder geïmporteerde zaad van de Queen Charlotte Islands en latere importen uit Vancouver Island en Washington. Hoewel de soort van beperkt belang is voor Nederland, besloot het bosbouwproefstation

'De Dorschkamp' (tegenwoordig Centrum voor Genetische Bronnen Nederland) in 1971 deel te nemen aan het herkomstonderzoek van Sitkaspar van the International Union of Forest Research Organizations (IUFRO). De Dorschkamp deed dat omdat de resultaten van een dergelijk onderzoek de Nederlandse bosbouwer in staat zouden moeten stellen de meest geschikte herkomsten te kiezen voor aanplant onder de Nederlandse ecologische condities.

In 1973 startte het eerste IUFRO Sitka herkomstonderzoek in Nederland met tien herkomsten uit de Verenigde Staten en Canada. In datzelfde jaar werd eveneens een uitgebreider herkomstonderzoek gestart met 48 herkomsten uit het natuurlijke verspreidingsgebied in Oregon en Washington in de Verenigde Staten en van Vancouver Island de Queen Charlotte Islands en het vaste land van British Columbia in Canada. Resultaten uit dit onderzoek hebben geleid tot aanbeveling voor gebruik in Nederland van een aantal herkomsten uit de Verenigde Staten van Amerika en Canada. Deze herkomsten zijn opgenomen als aanbevolen buitenlandse herkomsten in de 7e Rassenlijst van Bomen (2002).

Een verdere uitbreiding van het herkomstonderzoek van Sitkaspar vond plaats in 1985 met materiaal van geselecteerde zaadopstanden en van een zaadgaard uit Denemarken.

foto's Sven de Vries

Verspreidingsgebied Sitkaspar langs Westkust Noord-Amerika

Het voordeel van dit Deense materiaal is dat de beschikbaarheid ervan beter gewaarborgd is en dat het beter reproduceerbaar is dan het Amerikaanse en Canadese materiaal. In Denemarken is de locatie opstandsgewijs bekend, terwijl de Amerikaanse en Canadese herkomsten doorgaans opstanden zijn, die een relatief groot gebied beslaan, waarbij het minder zeker is dat altijd exact hetzelfde genetische materiaal verkregen wordt. Hierbij komt nog dat veel van de opstanden in Amerika en Canada gedurende de afgelopen 20 jaar door velling verloren zijn gegaan, terwijl de Deense opstanden als zaadwinobject duurzaam beheerd worden.

Resultaten en aanbevelingen

De Deense herkomsten zijn gedurende de afgelopen 19 jaar met elkaar vergeleken in twee proeven in Sleenerzand en Leende. Daarbij werd gekeken naar belangrijke eigenschappen ten behoeve van de houtproductie als groei en vorm. Maar ook keken de onderzoekers naar eigenschappen die de mate van aangepastheid aan onze ecologische omstandigheden bepalen zoals tijdstip van uitlopen, het slagingspercentage en de uiteindelijke overleving. Dit bepaalt in grote mate of een herkomst hier thuis hoort en met succes aangeplant kan worden. De meest geschikte herkomsten voor Nederland dienen te beschikken over een combinatie

van goede eigenschappen: goede groei, laat uitlopen, een goede stamvorm en een hoog slagingspercentage. Op een leeftijd van 15 jaar na aanleg van de proeven en 19 jaar vanaf het tijdstip van zaaien wordt een definitieve aanbeveling gedaan over de geschiktheid van herkomsten voor gebruik in Nederland. De groei werd bepaald door meting van de hoogte en de diameter. Het tijdstip van uitlopen geeft in een onderlinge rangorde tussen de herkomsten aan, of een herkomst laat of vroeg uitloopt in het voorjaar. Herkomsten die laat uitlopen in het voorjaar hebben minder kans om beschadigd te raken door late voorjaarsnachtvorsten dan herkomsten die vroeg uitlopen. De vorm werd beoordeeld aan de rechttheid van de stam en het voorkomen van dubbele stammen en dubbele toppen. De slaging geeft aan het aantal overgebleven bomen, waarbij een hoge slaging dus weinig uitval betekent. Er zijn vier herkomsten in deze proeven in Leende en Sleenerzand, die over al deze eigenschappen beschikken. Dit zijn Gjorslev Maglebyskov F. nr. 513, Viborg Kompedal F. nr. 489, Mejlgård Nederskov F. nr. 492 en de zaadgaard Vosnaes FP. Nr. 611. Deze vier herkomsten worden vanwege hun bewezen goede kwaliteit in de aanbevelende Rassenlijst van Bomen opgenomen in het hoofdstuk 'Buitenlandse herkomsten van naaldbomen', in de categorie 'getoetst'. Bij gebruik van

Sitkaspar in Nederland voor bosaanleg of herbemossing worden deze vier Deense herkomsten ten zeerste aanbevolen.

De uitgebreide resultaten van dit onderzoek zijn vermeld in Alterra-rapport 846: Internationaal herkomstsonderzoek Sitkaspar in Nederland, 2003. Dit rapport is te bestellen door € 14,- over te maken op banknummer 36 70 54 612 ten name van Alterra, Wageningen, onder vermelding van Alterra-rapport 846.

De 7e Rassenlijst van Bomen 2002 is verkrijgbaar bij:

PlantijnCasparie Hilversum
Postbus 676
1200 AR Hilversum
Telefoon: 035 - 6258158

Gert Kranenburg en Sven de Vries werken bij het Centrum Genetische Bronnen Nederland (CGN).